

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PLz. ÚS 1/2018-22

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. apríla 2018 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Petra Brňáka (sudca spravodajca), Miroslava Duriša, Sergeja Kohuta, Jany Laššákovej, Milana Ľalíka, Mojmíra Mamojku, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej a Ladislava Orosza podľa § 6 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov vo veci zjednotenia odchylných právnych názorov senátov Ústavného súdu Slovenskej republiky týkajúcich sa kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania podľa § 420 a § 421 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov prijal toto

s t a n o v i s k o :

„Pokiaľ sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 420 Civilného sporového poriadku, ako aj § 421 Civilného sporového poriadku a Najvyšší súd Slovenskej republiky sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 Civilného sporového poriadku, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Rovnako, pokiaľ sú v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené § 420 písm. a) až f) Civilného sporového poriadku a Najvyšší súd Slovenskej republiky sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej procesnej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.“

O d ô v o d n e n i e :

I.

Konanie vo veci vedenej pod sp. zn. I. ÚS 643/2017

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 643/2017-17 z 12. decembra 2017 prijal na ďalšie konanie sťažnosť obchodnej spoločnosti Slovak Telekom, a. s. (ďalej len „sťažovateľ“), podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Co 24/2016 a jeho uznesením zo 4. augusta 2016 (ďalej aj „napadnuté uznesenie krajského súdu“) a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 155/2016 a jeho uznesením z 9. augusta 2017 (ďalej aj „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“). Vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie a návrhu sťažovateľa na odloženie vykonateľnosti uznesenia Okresného súdu Svidník (ďalej len „okresný súd“) č. k. 8 C 133/2014-112 z 29. septembra 2015 (ďalej aj „napadnuté uznesenie

okresného súdu“) v spojení s uznesením Krajského súdu v Prešove sp. zn. 4 Co 24/2016 zo 4. augusta 2016 nevyhovelo.

2. Sťažovateľ v podanej sťažnosti uvádza, že okresný súd uznesením č. k. 8 C 133/2014-112 z 29. septembra 2015 povolil obnovu konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 2 Ro 26/2010, v ktorom okresný súd zaviazal odporkyňu na zaplatenie sumy 498,33 eur s prísl. sťažovateľovi.

Keďže sťažovateľ zastával názor, že dôvody na povolenie obnovy konania nie sú dané (návrh bol podaný oneskorene a súd prvej inštancie sa s jeho právnymi argumentmi nevysporiadal), proti rozhodnutiu sa odvolal.

Krajský súd uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil, pričom sa podľa sťažovateľa taktiež nevysporiadal s jeho argumentáciou a rozhodol aj v rozpore s rozhodovacou praxou dovolacieho súdu.

Sťažovateľ preto podal proti rozhodnutiu krajského súdu z dôvodov podľa § 421 ods. 1 písm. a) a § 420 písm. f) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „Civilný sporový poriadok“ alebo „CSP“) dovolanie. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľa odmietol podľa § 447 písm. c) CSP ako procesne neprípustné.

Najvyšší súd v odôvodnení napadnutého uznesenia okrem iného uviedol:

„8. V danom prípade žalobkyňa prípustnosť podaného dovolania vyvodzuje z ustanovenia § 420 písm. f) CSP a zároveň aj z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

9. Z ustanovení CSP, ktoré sa vzťahujú na dovolacie konanie, nevyplýva jednoznačne, či prichádza do úvahy súbežné uplatnenie prípustnosti dovolania v zmysle § 420 CSP, ako aj v zmysle § 421 CSP.

10. Veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, ktorého právny názor je pre senáty najvyššieho súdu záväzný (§ 48 ods. 3 veta prvá CSP), v uznesení z 19. apríla 2017 sp. zn. 1 VCdo 2/2017 dospel k záveru, že kumulácia dôvodov prípustnosti dovolania v zmysle § 420 a § 421 CSP je neprípustná. Ak sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti podľa oboch uvedených ustanovení, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 CSP. Ak sú

v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené v § 420 písm. a/ až f/ CSP, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste.

11. Najvyšší súd, riadiac sa právnymi závermi vyjadrenými v označenom rozhodnutí veľkého senátu, skúmal prípustnosť dovolania žalobkyne len podľa ustanovenia § 420 písm. f/ CSP (nezaoberal sa teda prípustnosťou jej dovolania z hľadiska § 421 ods. 1 písm. a/ CSP).“

3. V podanej sťažnosti sťažovateľ namietal nepreskúmateľnosť a arbitrárnosť napadnutých uznesení okresného súdu a krajského súdu z dôvodu, že tieto sa vo svojich rozhodnutiach nevysporiadali s argumentmi sťažovateľa. Vo vzťahu k napadnutému postupu a uzneseniu krajského súdu sťažovateľ namietal, že krajský súd sa nesprávne a nekriticky stotožnil so zisteniami okresného súdu bez toho, aby sa vysporiadal s argumentmi sťažovateľa v odvolaní, že nezopakoval a nedoplnil dokazovanie, i keď to bolo potrebné, a že nezohľadnil verejný záujem a s tým súvisiacu potrebu nariadiť pojednávanie.

Podstatnú časť sťažnosti však tvorí námietka arbitrárnosti a nezákonnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ktorý odmietol dovolanie sťažovateľa bez toho, aby sa zaoberal prípustnosťou a dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, a to i napriek tomu, že sťažovateľ ako dovolací dôvod primárne uviedol rozpor napadnutého uznesenia krajského súdu, ako aj okresného súdu s ustálenou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu. Sťažovateľ nesúhlasí s rozhodnutím najvyššieho súdu, ktorý nepripúšťa súbežné uplatnenie viacerých dôvodov prípustnosti dovolania a ktorý pri uplatnení viacerých dovolacích dôvodov prihliada na dôvod uvedený v Civilnom sporovom poriadku v prednejšom poradí ako na ten, ktorý ako najzávažnejší uvedie dovolateľ.

Ako pochybenie zo strany najvyššieho súdu vníma sťažovateľ aj nesprávne posúdenie neexistencie dôvodu podľa § 420 ods. 1 písm. f) CSP aj tým, že najvyšší súd nereagoval na argumentáciu sťažovateľa, že ani okresný súd, ani krajský súd neprihliadli na nepreukázanie zachovania lehoty na podanie návrhu na obnovu konania zo strany žalovanej.

4. Na základe uvedených skutočností sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd sťažnosť prijal na ďalšie konanie, rozhodol o dočasnom opatrení, odložil vykonateľnosť uznesenia okresného súdu v spojení s uznesením krajského súdu do rozhodnutia o ústavnej sťažnosti a nálezom vyslovil porušenie ním označených práv (bod 1) napadnutými uzneseniami okresného súdu, krajského súdu a najvyššieho súdu, tieto napadnuté uznesenia zrušil, vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia na účet jeho právneho zástupcu.

5. Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti vyjadril najvyšší súd vo svojom stanovisku č. k. KP 3/2018-1 z 22. januára 2018, ktorý v podstatnom uviedol:

«4. Rekodifikácia zmenila koncepciu dovolania, ale úspešnosť dovolania je aj naďalej vymedzená kombinovane. Dovolanie musí spĺňať podmienky prípustnosti, zároveň musí byť daný jeden z dovolacích dôvodov. Na rozdiel od odvolania podmienky prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 420 CSP (predtým § 237 OSP) sú nielen dôvodmi (podmienkami) prípustnosti, ale aj jedným z dovolacích dôvodov podľa § 431 CSP (predtým § 241 ods. 2 písm. a) OSP). Rovnaký postup posudzovania dovolania, t. j. najskôr prípustnosť, až následne dôvody dovolania, existoval aj za predchádzajúcej právnej úpravy. Nová právna úprava na tejto koncepcii teda nič nezmenila. Aj predchádzajúca právna úprava pripúšťala prípustnosť dovolania z dôvodov zmätočnosti, ako aj z iných dôvodov. Rovnako, ak dovolací súd zistil existenciu vady zmätočnosti, rozhodnutie zrušil a nesprávnym právnym posúdením sa už nezaoberal. Zásadná koncepcná zmena sa preto netýka problému kumulatívneho uplatnenie oboch dovolacích dôvodov, a preto tento dôvod nesvedčí vylúčeniu kumulácie.

4.2. Ustanovenie § 428 CSP uvádza náležitosti dovolania, ale vymedzenie podmienok prípustnosti nie je náležitosťou dovolania. Pri dôvodoch zmätočnosti, t. j. podmienkach prípustnosti podľa § 420 CSP ich dovolateľ uvádza v rámci dovolacích dôvodov, keďže sú totožné s podmienkami prípustnosti (§ 420 a § 431 CSP). Okrem toho súd je síce dôvodmi dovolania viazaný (§ 440 CSP), ale aj v dovolacom konaní platí, že súd musí skúmať ex offio podmienky konania, dovolacieho (§ 438 v spojení s § 161, t. j. väčšinu väd zmätočnosti). Súd je viazaný iba dôvodmi dovolania, nie je však viazaný vymedzením prípustnosti dovolania (pokiaľ to dovolania nad rámec zákonných požiadaviek obsahuje). Len súd je oprávnený

skúmať prípustnosť dovolania. Rámec prípustnosti dovolania tak určuje § 419 CSP, a následne § 420 až 423 CSP. Zákon stanovuje, proti ktorým rozhodnutiam je dovolanie prípustné, dovolací súd nemôže také dovolanie odmietnuť len preto, že dovolateľ prípustnosť odvodzuje z oboch v zákone vymedzených dôvodov.

4.2.1. Ustanovenie § 241 OSP týkajúce sa zastúpenia dovolateľa advokátom bolo nahradené § 428 a § 429 CSP. Najpodstatnejšia zmena však spočíva v tom, že dovolanie musí byť spísané advokátom. Dôvodom boli problémy súvisiace s postupom dovolacieho súdu v prípade, ak strana podala dovolanie bez zastúpenia advokátom. Strana musela byť poučená a vyzvaná na odstránenie tejto vady, konanie sa zbytočne predlžovalo. Jednoznačne však zmena nesúvisela (a ani znenie zákona tomu nenasvedčuje) s povinnosťou dovolateľa už vo fáze písania dovolania zvoliť jeden z dôvodov prípustnosti.

4.3. Veľký senát ako tretí dôvod svojho rozhodnutia uviedol princíp hospodárnosti dovolacieho konania. Aj tento dôvod (tak ako predošlé dva) predstavuje v konečnom dôsledku porušenie práva na súdnu ochranu.

4.3.1. Prvoradou podmienkou dostupnosti práva na súdnu ochranu je také správanie súdu, pri ktorom sa zdrží akejkoľvek svojej činnosti, ktorou by oprávnenej osobe bez právneho dôvodu sťažoval, či dokonca maril možnosť konať pred súdom, v medziach platného právneho poriadku uplatňovať svoje hmotné aj procesné práva. (DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. Bratislava: C.H. Beck, 2015, s. 855.)

4.3.2. ESLP vo viacerých rozhodnutiach zaoberal právom na prístup k súdu. Napr. vo veci Rozsudok ESLP vo veci Ashigdane proti Spojenému kráľovstvu z 28. 5. 1985, sťažnosť č. 8225/78, bod 58. Uvádza „Právo na prístup k súdu môže podliehať rôznym procesnoprávnym obmedzeniam a formalitám, no iba pri zachovaní jeho podstaty a pri rešpektovaní primeranosti obmedzenia, aby nedošlo k odopretiu práva na prístup k súdu do takej miery, že by bol narušený jeho účel. Okrem uvedených kritérií je nevyhnutné, aby konkrétne obmedzenie sledovalo legitímny cieľ, t. j. aby nebolo svojvoľné.“

4.3.3. Proti právnemu formalizmu, presadzujúc súčasne myšlienku materiálnej ochrany strany sporu sa stavia aj Ústavný súd Slovenskej republiky: „Všeobecný súd musí vykladať a používať citované ustanovenie Občianskeho súdneho poriadku v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Interpretáciou a používaním tohto ustanovenia nemožno obmedziť základné právo na súdnu ochranu bez zákonného podkladu. Všeobecný

súd musí súčasne vychádzať z toho, že všeobecné súdy majú poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (§ 1 OSP). Občianske súdne konanie sa musí v každom jednotlivom prípade stať zárukou zákonnosti a slúžiť na jej upevňovanie a rozvíjanie (§ 3 OSP). Prílišný formalizmus pri posudzovaní úkonov účastníkov občianskeho súdneho konania a nadmerný tlak na dopĺňanie takých náležitostí do procesných úkonov účastníkov, ktoré nemajú oporu v zákone, ktoré idú nad rámec zákona alebo nemajú základný význam pre ochranu zákonnosti, nie sú v súlade s ústavnými princípmi spravodlivého procesu. (Nález Ústavného súdu SR sp. zn. IV ÚS 1/02 z 26.9.2002).»

Z týchto dôvodov zaujal najvyšší súd názor, že sťažovateľom označené práva, ktorých porušenie namieta, boli napadnutým uznesením najvyššieho súdu porušené.

6. Otázkou, ktorá je predmetom konania o zjednotení odchylných právnych názorov, je v tomto prípade tá, či je z ústavného hľadiska udržateľný taký prístup najvyššieho súdu ako súdu rozhodujúceho o dovolaní, v zmysle ktorého ak sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti podľa ustanovenia § 420 CSP, ako aj § 421 CSP, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 CSP, a ak sú v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené § 420 písm. a) až f) CSP, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej procesnej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste.

7. V súvislosti s prípravou rozhodnutia vo veci samej I. senát ústavného súdu zistil, že II. senát ústavného súdu sa s nastolenou právnou otázkou vo svojom uznesení č. k. II. ÚS 512/2017-14 z 3. augusta 2017 už zaoberal, pričom právny záver, ktorý II. senát v dotknutom uznesení formuloval, je odlišný od toho, ktorý v súčasnosti zastáva I. senát ústavného súdu v ním prejednávanej veci. Kvôli poriadku je potrebné uviesť, že teraz preskúmaná právna otázka bola prítomná aj v iných predchádzajúcich rozhodnutiach ústavného súdu (napr. I. ÚS 380/2017, III. ÚS 615/2017 a pod.).

II.

Konanie vo veci vedenej pod sp. zn. II. ÚS 512/2017

8. Uznesením č. k. II. ÚS 512/2017-14 z 3. augusta 2017 bola sťažnosť sťažovateľky, ktorou namietala porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 8 Cdo 49/2017 zo 14. júna 2017 a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 6 Co 266/2016 z 12. septembra 2016, odmietnutá ako zjavne neopodstatnená.

Napadnutým uznesením najvyšší súd rozhodol o odmietnutí dovolania pre jeho neprípustnosť, keďže vadu v zmysle § 420 písm. f) CSP nezistil a vadou podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP sa nezaoberal, poukazujúc na právny záver veľkého senátu najvyššieho súdu vyjadrený v uznesení sp. zn. 1 VCdo 2/2017 z 19. apríla 2017, podľa ktorého je neprípustné, aby strana sporu v podanom dovolaní kumulovala dôvody prípustnosti dovolania zároveň podľa § 420 aj § 421 CSP. Ak napriek tomu dovolateľ uvedie, že jeho dovolanie je prípustné podľa § 420 a tiež § 421 CSP, dovolací súd sa obmedzí na posúdenie prípustnosti dovolania iba podľa ustanovenia § 420 CSP.

9. Ústavný súd vo svojom uznesení č. k. II. ÚS 512/2017-14 z 3. augusta 2017 v súvislosti s právnym záverom vyjadreným v uznesení najvyššieho súdu sp. zn. 8 Cdo 49/2017 zo 14. júna 2017 uviedol:

«7. Právo na súdnu ochranu sa v občianskoprávnom konaní účinne zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom vrátane dovolacích konaní. V dovolacom konaní procesné podmienky upravoval v čase podania dovolania Civilný sporový poriadok.

7.2 Ústavný súd konštatuje, že rešpektuje koncepciu opravných prostriedkov, tak ako si ju nastaví najvyšší súd, ak je to v medziach ústavy (porov. II. ÚS 398/08). Rovnako ústavný súd v minulosti rešpektoval výklad a aplikáciu ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) upravujúcich dovolacie dôvody tak, ako si ich nastavil najvyšší súd. To sa týkalo aj dovolacieho dôvodu podľa § 237 ods. 1 písm. f) OSP (odňatie možnosti

konať pred súdom). Otázka posúdenia prípustnosti dovolania je otázkou zákonnosti a jej riešenie nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľa (mutatis mutandis IV. ÚS 35/02). Najvyšší súd k tomuto dovolaciemu dôvodu prijal stanovisko občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu z 3. decembra 2015 (publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a súdov Slovenskej republiky 1/2016), podľa ktorého: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku.“

7.3 Ústavný súd v súvislosti s Civilným sporovým poriadkom rovnako ako najvyšší súd poukazuje na uznesenie veľkého senátu občianskoprávneho kolégia sp. zn. 1 V Cdo 2/2017 z 19. apríla 2017, podľa ktorého:

„46.1. Kumulácia dôvodov prípustnosti dovolania v zmysle § 420 CSP a § 421 CSP je neprípustná.

46.2. Ak sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti podľa oboch uvedených ustanovení, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 CSP.

46.3. Ak sú v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené v § 420 písm. a/ až f/ CSP, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej procesnej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste.“

7.4 Ústavný súd z tohto hľadiska preskúmal napadnuté uznesenie najvyššieho súdu, pričom nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by signalizovala, že postup najvyššieho súdu by nemal oporu v zákone alebo v judikatúre najvyššieho súdu.

7.5 Nepatrí ústavnému súdu nahrádzať právne názory najvyššieho súdu a pokiaľ závery najvyššieho súdu v otázke prípustnosti dovolania vzhľadom na skutkový stav nie sú zjavne svojvoľné alebo nelogické, či z iného dôvodu ústavne neudržateľné, ústavný súd nemá dôvod do právomoci najvyššieho súdu v otázke ustálenia prípustnosti dovolania na základe prítomnosti zákonom predpokladaného dovolacieho dôvodu zasahovať.

7.6 Ústavný súd uzatvára, že právny názor najvyššieho súdu o neprípustnosti dovolania je vzhľadom na skutkový stav v sťažovateľkinej veci v napadnutom uznesení zdôvodnený ústavne udržateľným spôsobom.

7.7 Na základe prezentovaných záverov ústavný súd odmietol sťažnosť v tejto časti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.»

10. Druhý senát ústavného súdu teda v citovanom uznesení nepovažoval právny názor vyslovený v napadnutom uznesení najvyššieho súdu týkajúci sa tzv. zákazu kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania za ústavne neudržateľný.

III.

Relevantná právna úprava

11. Podľa čl. 2 ods. 3 ústavy každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 3 ods. 1 CSP každé ustanovenie tohto zákona je potrebné vykladať v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, verejným poriadkom, princípmi, na ktorých spočíva tento zákon, s medzinárodnoprávnymi záväzkami Slovenskej republiky, ktoré majú prednosť pred zákonom, judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie, a to s trvalým zreteľom na hodnoty, ktoré sú nimi chránené.

Podľa čl. 3 ods. 2 CSP výklad tohto zákona nesmie protirečiť tomu, čo je v jeho slovách a vetách jasné a nepochybné. Nikto sa však nesmie dovolávať slov a viet tohto zákona proti ich účelu a zmyslu podľa odseku 1.

Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa.

Podľa § 420 CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí

do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

Podľa § 421 ods. 1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

Podľa § 428 CSP v dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh).

Podľa § 429 ods. 1 CSP dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom.

Podľa § 431 ods. 1 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení.

Podľa § 432 ods. 1 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

Podľa § 434 CSP dovolacie dôvody možno meniť a dopĺňať len do uplynutia lehoty na podanie dovolania.

IV.

Právny názor, ku ktorému dospel I. senát ústavného súdu vo veci vedenej pod sp. zn. I. ÚS 643/2017

12. Veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu (ďalej aj „veľký senát“) vo svojom uznesení sp. zn. 1 VCdo 2/2017 z 19. apríla 2017 vyslovil právny názor, podľa ktorého je kumulácia dôvodov prípustnosti dovolania v zmysle § 420 CSP a § 421 CSP neprípustná. Ak sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti podľa oboch uvedených ustanovení, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 CSP. Ak sú v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené v § 420 písm. a) až f) CSP, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej procesnej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste.

Veľký senát pri riešení otázky, či prípustnosť dovolania možno vyvodzovať popri sebe z § 420 CSP a § 421 CSP, využil interpretačné pravidlo zakotvené v čl. 4 ods. 2 CSP, ktorý upravuje, ako má súd postupovať v prípade, ak sa právna vec nedá prejednať a rozhodnúť na základe výslovného ustanovenia zákona ani na základe analógie. Podľa tohto článku súd prejedná a rozhodne právnu vec podľa normy, ktorú by zvolil, ak by bol sám zákonodarcom, a to s prihliadnutím na princípy všeobecnej spravodlivosti a princípy, na ktorých spočíva tento zákon, tak aby výsledkom bolo rozumné usporiadanie procesných vzťahov zohľadňujúce stav a poznatky právnej náuky a ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít.

Pri formulovaní svojho právneho názoru vychádzal najvyšší súd z toho, že právna úprava dovolania a dovolacieho konania prešla prijatím nového procesného kódexu Civilného sporového poriadku zásadnou koncepčnou zmenou. Na základe teoretických úvah, doterajších skúseností súdnej praxe a na základe rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva boli určené dve základné úlohy, ktoré má dovolanie plniť. Prvá úloha spočíva v náprave najzávažnejších procesných pochybení a druhá v riešení otázok zásadného právneho významu. Podľa názoru veľkého senátu je dovolanie upravené tak, aby bolo spôsobilé plniť obe tieto úlohy. To však neplatí v konkrétnom civilnom sporovom

konaní, kde môže dovolanie plniť vždy len jednu z vymedzených úloh. Súbežné plnenie oboch týchto úloh v jednom dovolacom konaní je podľa názoru veľkého senátu vylúčené, a je preto na dovolateľovi, aby sa rozhodol, ktorú z týchto úloh má ním podané dovolanie plniť.

Veľký senát poukázal tiež na sprísnenú úpravu náležitostí dovolania, ktorá okrem iného vyžaduje, aby bol dovolateľ, ktorý nemá právnické vzdelanie, v dovolacom konaní zastúpený advokátom, ale aby už samotné dovolanie bolo spísané advokátom (§ 429 ods. 1 CSP). Zákonodarca tým reagoval na poznatky doterajšej súdnej praxe, v ktorej sa neustále vyskytovali dovolania, v ktorých dovolatelia vyvodzovali hypotetické dôvody prípustnosti dovolania a súbežne namietali všetky právnou úpravou predpokladané dôvody prípustnosti dovolania, pričom neraz bolo zrejmé, že dovolanie nie je podávané s istotou, ale len „pre istotu“. Nová právna úprava chce preto zabrániť tomu, aby boli podávané dovolania, ktoré sledujú ciele nezodpovedajúce povahe a účelu dovolacieho konania.

Ďalším argumentom, ktorý veľký senát použil v rámci zdôvodnenia svojho právneho názoru, je princíp hospodárnosti konania, ktorý stavia nad dispozičný princíp, keď uvádza, že dispozičný princíp sa v dovolacom konaní výrazne oslabuje v prospech princípu procesnej ekonómie.

13. I. senát ústavného súdu rozhodujúci vo veci sp. zn. I. ÚS 643/2017 sa s vysloveným právnym názorom veľkého senátu nestotožňuje a konštatuje, že v dovolacom konaní je *de lege lata* prípustná kumulácia dôvodov prípustnosti dovolania v zmysle ustanovenia § 420 CSP a ustanovenia § 421 ods. 1 CSP.

14. V normatívnych ustanoveniach Civilného sporového poriadku (§ 419 až § 423) sú uvedené podmienky, za splnenia ktorých je dovolanie prípustné. Ustanovenia § 420 až § 423 CSP upravujú prípustný predmet dovolania. Ustanovenie § 420 CSP taxatívne vymedzuje prvú skupinu podmienok prípustnosti dovolania tzv. dôvody zmätočnosti a v ustanovení § 421 CSP je upravená druhá skupina podmienok prípustnosti, ktoré tvoria prípady, v ktorých ide o otázky zásadného právneho významu. Z textu zákona vyplýva, že pri vymedzení podmienky prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 420 CSP je možné dovolanie odôvodniť iba vadami zmätočnosti taxatívne uvedenými v tomto ustanovení a pri

dovolání prípustnom podľa ustanovenia § 421 CSP je možné podľa § 432 CSP ako dovolací dôvod namietať iba nesprávne právne posúdenie veci.

15. Z uvedeného vyplýva, že rekodifikácia síce zmenila koncepciu dovolania, ale úspešnosť dovolania je aj naďalej vymedzená kombinovane. Dovolanie musí aj naďalej spĺňať podmienky prípustnosti a zároveň musí byť daný jeden z dovolacích dôvodov. Rovnaký postup pri posudzovaní dovolania sa uplatňoval aj za predchádzajúcej právnej úpravy, a teda v tomto smere nová právna úprava na tejto koncepcii nič nezmenila.

16. Zo žiadneho zákonného ustanovenia Civilného sporového poriadku nevyplýva obmedzenie, ktoré by čo i len naznačovalo, že proti rozhodnutiu, proti ktorému je prípustné dovolanie z dôvodu podľa § 420 CSP, ako aj podľa § 421 CSP, by uplatnenie niektorého dôvodu prípustnosti dovolania vylučovalo alebo podmieňovalo možnosť uplatniť aj iný dovolací dôvod. Možno konštatovať, že § 420 CSP zakladá samostatne prípustnosť dovolania a rovnako samostatne zakladá prípustnosť dovolania aj § 421 CSP. Zákon medzi nimi neupravuje žiadnu súvislosť, a to ani podmieňujúcu, ani vylučujúcu. Právna úprava je v tomto smere jasná a jednoznačná. Neexistuje preto dôvod, prečo by mal súd pri rozhodovaní postupovať podľa čl. 4 ods. 2 CSP. Napokon, zmyslom tohto ustanovenia je určiť taký postup, aby súd nemusel stranu pri rozhodovaní odmietnuť (zákaz odmietnutia spravodlivosti) a v prípade pochybností rozhodnúť pozitívne. Aplikáciou tohto ustanovenia spôsobom, ako to vykonal veľký senát, by došlo k presne opačnému efektu.

17. Je ústavne (ale i zákonne, pozn.) neakceptovateľný taký postup, ktorým by bol dovolateľ nútený vybrať si len jeden z dôvodov prípustnosti dovolania napriek reálnej existencii viacerých dôvodov prípustnosti dovolania. Týmto postupom by bola *de facto* rozhodovacia činnosť súdu delegovaná na dovolateľa, resp. advokáta, čo je neprípustné. Právne posúdenie prípustnosti opravného prostriedku a aplikácia práva na konkrétny prípad je úlohou (dovolacieho) súdu.

18. Z právnej úpravy Civilného sporového poriadku, ktorá neukladá dovolateľovi povinnosť podať dovolanie len z jedného dôvodu prípustnosti, možno vyvodiť záver, že

dovolaateľ môže podať dovolanie kumulatívne z oboch dôvodov prípustnosti (§ 420 a § 421 CSP). Absenciu zakotvenia zákazu kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania v právnej úprave hodnotí ústavný súd ako zámer zákonodarcu, ktorý je možné zmeniť iba (opäť) zákonom, a nie názorom *de lege ferenda*.

19. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na čl. 2 ods. 3 ústavy, podľa ktorého každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá.

V zmysle čl. 3 ods. 2 CSP výklad tohto zákona nesmie protirečiť tomu, čo je v jeho slovách a vetách jasné a nepochybné.

Ak veľký senát zužuje viaceré uplatnené dôvody prípustnosti dovolania len na jeden z nich, a to ten, ktorý je v zákone uvedený na prednejšom mieste, jeho výklad protirečí nielen jasnému textu zákona, ale súčasne aj základnému princípu, na ktorom Civilný sporový poriadok spočíva (čl. 3 ods. 2 CSP).

20. Prílišný formalizmus pri posudzovaní úkonov účastníkov občianskeho súdneho konania a nadmerný tlak na dopĺňanie takých náležitostí do procesných úkonov účastníkov, ktoré nemajú oporu v zákone, ktoré idú nad rámec zákona alebo nemajú základný význam pre ochranu zákonnosti, nie sú v súlade s ústavnými princípmi spravodlivého procesu (nález ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 1/02).

21. Ústavný súd považuje zmenenú koncepciu dovolania spočívajúcu v sprísnení podmienok upravujúcich odôvodnenie dovolania (§ 431 až § 433 CSP), v obmedzení dovolania z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci len na prípady zásadného právneho významu (§421 ods. 1 CSP), v spísaní dovolania kvalifikovanou osobou (§ 429 ods. 1 CSP), vo zvýšení limitu pre prípustnosť dovolania z trojnásobku na desaťnásobok minimálnej mzdy (§ 422 ods. 1 písm. a) CSP), za – pre tento čas – dostatočnú záruku pred zneužitím dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku.

22. Prvoradou podmienkou dostupnosti práva na súdnu ochranu je také správanie súdu, pri ktorom sa zdrží akejkolvek svojej činnosti, ktorou by oprávnenej osobe bez

právneho dôvodu sťažoval, či dokonca maril možnosť konať pred súdom, v medziach platného právneho poriadku uplatňovať svoje hmotné aj procesné práva. (Drgonec, J., Ústava Slovenskej republiky. Bratislava : C.H. Beck, 2015, s. 855).

„Právo na prístup k súdu je nevyhnutnou, imanentnou súčasťou práva na spravodlivý proces.“ (nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 875/2016 z 28. februára 2017).

„Bolo by nemysliteľné, aby článok 6 ods. 1 dohovoru detailne popisoval procesné záruky poskytované stranám prebiehajúceho sporu a aby primárne nechránil to, čo samo osebe umožňuje mať prospech práve z týchto záruk, teda prístup k súdu. Zásady spravodlivosti, verejnosti a rýchlosti súdneho konania totiž nemajú žiadnu hodnotu, ak žiadne konanie neprebíha. Ak zhrnieme tieto vyslovené úvahy, dospejeme k záveru, že právo na prístup k súdu tvorí esenciálny prvok práva na spravodlivý proces.“ (rozsudok ESĽP vo veci Golder proti Spojenému kráľovstvu z 21. 2. 1975, sťažnosť č. 4451/70, body 35 – 36).

Existencia práva na prístup k súdu akceptuje aj právna doktrína, ktorá uvádza, že ak hlavným zmyslom a účelom čl. 6 ods. 1 dohovoru je dosiahnutie spravodlivého procesu, potom by bolo priamo v rozpore s tým zabránenie vôbec vzniku súdneho procesu. Zamedzením prístupu k súdu by sa vlastne nemohol naplniť ani hlavný zmysel (účel) práva na spravodlivý súdny proces, ktorým je súdna ochrana práva. V tomto zmysle potom právo na spravodlivý proces obsahuje dve integrálne súčasti, ktoré sú vzájomne späté a podmienené, a to právo na prístup k súdu a právo na spravodlivé súdne konanie (Svák, J. Ochrana ľudských práv v troch zväzkoch. II. zväzok. Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., Paneurópska vysoká škola, 2011. s. 10).

„Právo na prístup k súdu môže podliehať rôznym procesnoprávnym obmedzeniam a formalitám, avšak iba pri zachovaní jeho podstaty a pri rešpektovaní primeranosti obmedzenia, aby nedošlo k odopretiu práva na prístup k súdu do takej miery, že by bol narušený jeho účel. Okrem uvedených kritérií je nevyhnutné, aby konkrétne obmedzenie sledovalo legitímny cieľ, t. j. aby nebolo svojvoľné“ (rozsudok ESĽP vo veci Ashigdane proti Spojenému kráľovstvu z 28. 5. 1985, sťažnosť č. 8225/78, bod 58).

23. Ak veľký senát generálne vylúčil súbežné uplatnenie dôvodov prípustnosti dovolania a pre takéto vylúčenie neexistujú rozumné a presvedčivé argumenty, odňal tým právo dovolateľovi na prístup k súdu a porušil zásadu zákazu *denegatio iustitiae*.

V.

24. Podľa § 6 zákona o ústavnom súde senát, ktorý v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou dospeje k právnemu názoru odchylnému od právneho názoru vyjadreného už v rozhodnutí niektorého zo senátov, predloží plénu ústavného súdu návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov. Plénum ústavného súdu rozhodne o zjednotení odchylných právnych názorov uznesením. Senát je v ďalšom konaní viazaný uznesením pléna ústavného súdu.

25. Vzhľadom na skutočnosť, že I. senát ústavného súdu v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou (rozhodovaním o sťažnosti vo veci vedenej pod sp. zn. I. ÚS 643/2017) dospel k právnemu názoru, ktorý je odchylný od právneho názoru II. senátu vysloveného vo veci vedenej pod sp. zn. II. ÚS 512/2017, predložil pred rozhodnutím v dotknutej veci plénu ústavného súdu podľa § 6 zákona o ústavnom súde návrh stanoviska na zjednotenie odchylných právnych názorov senátov ústavného súdu v znení:

„Pokiaľ sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 420 Civilného sporového poriadku ako aj § 421 Civilného sporového poriadku a Najvyšší súd Slovenskej republiky sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 Civilného sporového poriadku, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Rovnako, pokiaľ sú v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené § 420 písm. a) až f) Civilného sporového poriadku a Najvyšší súd Slovenskej republiky sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej procesnej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.“

26. Plénum ústavného súdu predložený návrh stanoviska schválilo a v tomto znení ho uviedlo aj vo výroku tohto uznesenia. Senáty ústavného súdu budú v zmysle § 6 poslednej vety zákona o ústavnom súde pri rozhodovaní v ďalších obdobných veciach viazané týmto uznesením ústavného súdu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. apríla 2018